

Adalet Partisi Genel Merkez Nesriyatı : 11

DAVAMIZ

Anayasamızı Kimlere
Karşı Savunuyoruz

2003
SA
7713

Gürsoy Basımevi - Ankara - 1964

Adalet Partisi Genel Merkez Neşriyatı : 11

DAVAMIZ

Anayasamızı Kimlere
Karşı Savunuyoruz

Haw
5 -

Gürsoy Basımevi - Ankara - 1964

D3 SA 77 13

«C. Senatosu üye seçimlerinde nisbi seçim sisteminin uygulanması münasebetiyle Ana Yasa mahkemesine açılan dava ve gerekçeleri.»

Ö N S Ö Z

Anayasayı sadece lâfzı ve metni ile değil, ruhiyle, gerekçesi ile ve kanun yapıcısının o anayasa hazırlanırken hangi maksadı gözettiğini açıkça gösteren müzakere zaptları ile bir küll halinde mütalâa etmekte zaruret vardır.

Konuyu bu açıdan incelediğimiz takdirde; C. Senatosu üyesi seçimlerine nisbî sistemin tatbikine imkân görmediğimiz içindir ki, bu kanun aleyhine Anayasa mahkemesine baş vurma ihtiyacını duymuş bulunuyoruz.

Dâva dilekçemiz ile gerekçeleri tamamen objektif bir açıdan ve ilmî ve hukukî esaslara dayanılarak hazırlanmıştır.

C. Senatosunda her hangi bir siyasi partinin üç - beş sandalye kazanmasının veya kaybetmesinin büyük bir ehemmiyeti olmayabilir. Fakat bu gayeye ulaşmak için bütün hukuk prensiplerini ve Anayasa nizamını hiçe sayacak bir zihniyete sahip olmanın manası büyük ve düşündürücüdür.

Biz şuna kaniiz ki, anayasada hiç bir sarahat ve işaret mevcut olmasa dahi, C. Senatosu üye seçimlerinin nasıl yapılması lâzım geleceği hakkında bir kanun hazırlanırken, akla en evvel gelmesi icap eden cihet, ana yasa nizamı içinde firenleyici bir meclis olması gereken C. Senatosuna en iyi vasıfta üye getirmeyi sağlayacak sistemin hangisi olacağının aranması ve tespitidir.

Bu bakımdan da konumuzun üzerine dikkatle eğilirsek bulacağımız çare hiç bir zaman millet Vekilleri seçiminde uygulanan nisbî temsil sistemi olmayacaktır.

Kaldıki. Adalet Partisi olarak nisbî temsil sisteminin Millet Vekili seçimlerinde dâni memleket gerçeklerine uymadığı kanaatını muhafaza etmekteyiz.

«Akıl için tarik birdir» derler. Biz düşündüklerimizi dile getirdik, doğru veya haklı olup olmadığımızı baş vurduğumuz merci ve ummî efkâr tâyin ve takdir edecektir.

ANAYASA MAHKEMESİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Dâvanın gerekçesi

Muhtelif memelketlerde vuku bulan tarihî ve siyasî olaylar göstermiştir ki, bir Anayasanın vücade getirilmesine ve hattâ mezkûr kanuna onun ihlâl edilemeyeceği hakkında bir hükmün dercine rağmen, Anayasalar Devletin muhtelif organları ve hususiyle yasama meclisleri tarafından sık sık ihlâl edilegelmektedir. İşte bu realite nazara alındığı içindir ki Devletin bir Anayasaya mazhar kılınması lüzumu hissedildiği andan itibaren, Anayasanın kanun yapıcıya da hâkim kılınmasını temin edecek imkân ve çarelerin aranması cihe-tine gidilmiş ve neticede Anayasanın ihlâl olunamayacağı tarzında bir prensibin Anayasaya derciyle iktifa edilmiyerek yasama müessesesinin Anayasaya aykırı tasarruflarda bulunmasını önliyecek, onu firenliyecek, yasama meclisi karşısında bir murakabe vazifesini görecek kazaî mahiyetteki müesseseye Anayasalarda yer verilmiş bulunmaktadır.

İşte Anayasamızın 8. ci maddesi, Anayasanın üstünlüğünü tesis etmesine, kanunların Anayasaya aykırı olamayacağını serahaten ve katiyetle tesbit etmiş olmasına rağmen, maalesef Parlâmentomuzda ekseriyet temin eden bir grup, Anayasamızın üstünlük prensibini hiçe sayarak ona aykırı bir kanunu çıkarma cür'etini göstermiştir. Yasama organını muayyen bir istikamete sevke muvaffak olan bu grubun Anayasaya aykırı olan bu tasarrufunun âmillerini en yüksek murakabe ve fren müessesesi olan Yüksek Mahkemenize arz ve izah etmeyi, Demokrasimizin bünyesini esaslı olarak zedeliyen, onun Garp Demokrasileri arasındaki itibarını sarsacak olan bu hareketin istinat ettiği kasıtlı düşünceleri belirtmeyi Yüksek Mahkemenizin mehabetiyle bağdaştıramadığımızdan meselenin esasına geçiyoruz :

1. Anayasamızın 4 ncü maddesinde Egemenliğin kayıtsız ve şartsız Türk Milletine ait bulunduğu tasrih edilmiştir. Demokrasi ancak temsili rejimle mümkün olabildiğine ve bu rejimde de bir taraftan temsil eden organ ile temsil edilen halk, bir millet kitlesi

veyahut daha sınırlı bir tâbirle bir seçmen kitlesi bulunduğuna göre bu ikisi arasındaki münasebet bir temsil fikrine istinat eder ki bu da idare edenlerin meşruiyetinin yaratıcısıdır. Modern Demokrasi-lerde halkın idareye iştirakleri seçim suretiyle olduğuna göre, Türk Milletinin kayıtsız şartsız sahip bulunduğu Egemenlik ancak temel hakları ve ödevleri meyanında, Anayasamızın 10 ve 11 nci maddeleri ile teminat altına alınan (seçme hakkı) ile kabili istimaldir. Şu halde, temel haklar ve ödevler, diğer bir deyimle Demokratik temeller üzerine müesses Anayasamızın yarattığı devletimizin hayatiyeti için Türk Milletinin sahip olduğu egemenliği sağlayan seçme hakkına taallük eden kanunlar üzerinde yasama organının herhangi bir rasarrufu Anayasamızın sözüne ve ruhuna uygun olması gerekmektedir.

Kabul edilmiş olan kanun ise Anayasamızın hem sözüne ve hem de ruhuna aykırıdır. Şöyleki :

a) Herhangi bir kanun Parlâmentolarca gerekçesi ile birlikte oya konur ve kabul edilir. Bu gerçeğe uyarak, bir çok kanunların metinlerinde bulunması istenilen sarahatın gerekçede zikredilmesi ile iktifa edildiği ve yasama organınca bu metnin gerekçe ile birlikte kabul edilmesi ile maksadın tahassül ettiği bir hukuk kuralıdır. (Kamu İktisadî Teşebbüslerinin Reorganizasyonu kanunu)

b) Kanun gerekçelerinin, müphem olan metinlere ışık tuttuğu ve kanun metinlerinin müphem gibi görünen mânasını tavzihe medar olduğu da bir hukukî gerçek, bütün dünya parlâmentolarınca kabul edilmiş ve bizim yasama organımızda da tatbik olunan bir te-amüldür.

Misal : T.B.M.M. nin görev ve yetkilerini genel olarak tadat eyleyen Anayasamızın 64 ncü maddesi (..... mahkemelerce verilir keskinleşen ölüm cezalarının yerine getirilmesine karar vermek). görev ve yetkisinin T.B.M.M. sine ait olduğunu tasrih eylemiştir. Madde metninden, T.B.M.M. nin otomatik bir organ olarak, mahkemelerce verilir keskinleşmiş ölüm cezalarının sadece yerine getirilmesine (karar vermekle mükellef olduğu) neticesini tevhit eder gibi bir mânâna çıkarılmaktadır. Fakat Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu verdiği kararlal (Karar eklidir). Ömer Aslan hakkındaki ölüm cezasını bazı mucip sebeplerle tahfif eyleyen kararını istar etmiştir. Bu karar Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu Müzakerele- rinde Anayasamızın 64 nci maddesinin metninden çıkan mânâ ile red edilmek üzere iken Komisyon Başkanı tarafından kararın Komisyo- na iadesi istenilmiş, binnetice Anayasamızın 64 ncü maddesinin ge-

rekçesinden faydalanılarak ölüm cezalarının tahfif ve tadiline T.B.M.M. nin yetkili olduğuna dair ittihaz edilen 24.10.1963 tarih 91/2 karar sayılı kararı ile Cumhuriyet Senatosu toplantısında müzakere ve ittifakla kabul edilmiştir. (Mezkûr karar ve Anayasanın 64. ncü maddesinin gerekçesi eklidir.)

Görülüyorki bir Anayasa maddesinde sarahat buulnmadığı takdirde gerekçeleri maddelere ışık tutmakta ve yasama organlarınınca da bu husus taamül hailne gelmiş bulunmaktadır.

c) Anayasa yapıcısı, yasama organında cereyan eden müzakerelerden Anayasamızın maddelerini vuzuha kavuşturmakta, bu gerçek bütün Dünya Parlâmentolarında taamül haline gelmiş bulunmaktadır. Diğer bir deyimle kanunlar — konumuzda Anayasa gerekçesi — ve müzakere zabıtları ile kül olarak mütalâa ve anlaşıl-mak gerekir.

Misal : 1

Anayasamızın 127 nci maddesinin son fıkrası (Kamu iktisadî teşebbüslerinin T.B.M.M. nce denetlenmesi kanunla düzenlenir), âmir hükmünü vaz'etmiştir. Bunun sarîh mânası, (kamu iktisadî teşebbüslerini) denetlemek üzere bir kanunun tedvin edileceği, ancak bu kanunla gözönünde bulundurulması lâzım gelen cihet Anayasanın âmir hükmü gereğince bu teşebbüslerin T.B.M.M. ce denetlenmesinin kanunda derpiş edilmesi hususudur. Başka bir deyimle, bu teşebbüsler doğrudan doğruya T.B.M.M. ce denetlenecektir. Fakat tasarı Hükümet tarafından, bu iktisadî teşebbüsleri denetliyen Yüksek Murakabe Kurulunun Bakanlar Kuruluna bağlanması suretiyle Millet Meclisine sevk edilmiş, bu Meclisin gerek Komisyonunda ve gerek genel kurulunda tasarı sevk suretinde kabul edilmiştir. Cumhuriyet Senatosu Karma Komisyonunda alâkalı madde Anayasamızın 127 nci maddesinin son fıkrasındaki (T.B.M.M. nce) tâbirinin ifade ettiği açık mânaya uyularak Yüksek Murakabe Heyetinin T.B.M.M. ne bağlanması şeklinde madde tâdil olunmuş ve bu tâdil Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunca da kabul edilerek kanun değiştirilmek suretiyle Millet Meclisine iade edilmiş ise de evvelâ Millet Meclisi Komisyonunda 127 nci maddeye ilişkin Temsilciler Meclisi Müzakere zabıtları tetkik edilerek maddeye mâna verilmiş bilâhare de Anayasanın 92 nci maddesinin derpiş ettiği derecattan geçerek Millet Meclisi Genel Kurulunda, Temsilciler Meclisindeki müzakerelerden istiane edilerek 127 nci madde mânalandırılmıştır. (yukarıda mezkûr kanunun hükümet tasarısı, Cumhuriyet Senatosunun değiştirmesi, son şekli ilişiktir).

Misal 2.

Anayasamızın 84. cü maddesinin birinci fıkrası (Meclislerin Başkanlık Divanları o meclisteki siyasi parti gruplarının kuvvetleri ölçüsünde divana katılmalarını sağlayacak şekilde kurulur). Hükümünü vaz etmektedir.

Görülüyor ki; 84 ncü madde, Başkanlık Divanlarının nasıl teşkil edileceği hakkında hükümler derpiş etmiştir.

Bu hükümler, hiç şüphesizki âmirdir. Yani tefsiri mahiyette değildir. Borçlar Hukukunun tarafların rizalarını önceden hesaplayarak vaz ettiği ve yine taraflarca hilâfına mukavele yapılabilecek ve değiştirilebilecek mahiyette bir hüküm karşısında olmadığımız zâhir idi.

Saniyen bu hükümler (tahdidî) denen cinsden hükümlerendir; aksi takdirde bu madde (Meclisler Riyaset Divanlarını seçer) diye yazılırdı.

Eğer orada (Riyaset Divanları Siyasî Parti Gruplarından seçilir) denilmiş ise, artık (Siyasî Parti Grubuna dahil bulunmayanlar seçilemez) diye bir hüküm eklenmesine mahal yoktur.

Kanunlarda Lakonizm yani Münakkahiyet vasfı buna mâni olduğu gibi (Ademî tenakus) başka türlü düşünmemizi önler. Siyasî Parti Grupları dışında daha ne gibi elemanlar vardır?

Bunları birer birer ve ihtimal olarak istikra edip (bunlar Divana giremez diye) bir hükmü Anayasadan beklemek mümkün ve hukukî olamazdı.

Nehyedici hükümlerde, nasıl nehyedilmeyen şeyler ca'iz ise tefsiri mahiyette olmayan âmir ve tahdidî vasıftaki hükümlerde de böylece sarahat dışında kalanlar gayrı caizdir.

Kanunların yazılmasında bir usul vardır. Takninin de kaideleri vardır. Tefsirin, yani mânalandırmanın da öyle...

Bu hâdisede mefhumu muhalif tarikiyle de aynı neticeye varmak mümkün idi. Yani 84/1 i bu zaviyeden yeniden yazdığımız takdirde siyasî parti grupları dışında olanlar buna katılamaz mânası kendiliğinden çıkardı.

Bu hukukî bedahete, ilmin kabul ettiği esaslara rağmen Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda günlerce devam eden görüşmelerde Temsilciler Meclisi zabıtları ve cereyan eden müzakereler, Ana-

yasa gerekçesi, muhalif görüşlü olanlar tarafından kendi görüşlerine göre tefsir olunarak tarafsızların dahi Başkanlık Divanına katılabilecekleri Genel Kurulca ekseriyetle karar altına alınmış ve filhaka Başkanlık Divanı tarafsızların da iltihakı ile terekküp ettirmiştir. Bu misallere 1924 Teşkilâtı Esasiye Kanununun tatbiki sırasında T.B.M.M. zabıtlarından ve Kurucu ve Temsilciler Meclisi zabıtlarından, hassaten Dünya Parlâmentolarından bir çok örnekler ilâve ve bunları teksir etmek mümkündür. Fakat esasen Yüksek Anayasa Mahkemesince de malûm olan bu hukukî vakıayı, dâvacı olarak yeni yasama organımızdan aldığımız bir kaç emsal kararlar tesbit ile iktifa ediyoruz.

Hiç şüphe edilmemelidir ki; Anayasa halk oyuna sunulurken, yine gerekçesi, maddeleri ve bunu izah eyleyen müzakereleri ile birlikte sunulmuş ve Kamu oyunca bu suretle kabul edilmiştir. Aksi halde yasama Meclisleri kuru maddelerle iktifa edip, yukarda arz ve izah ettiğimiz hükümlerin mevcudiyeti muvacehesinde gerekçe ve müzakere zabıtlarına baş vuramaz idiler.

Netekim, Cumhuriyet Senatosu Üyelerinin 1/3 nün iki yılda bir seçilmesi ve hassaten 38 sayılı Tedbirler Kanununun tedvinî sırasında da aynı yola gidilmiş, seçimde 15 Ekim 1963 yerine 7 Haziran 1964 tarihi kanun ile kabul edilmiş, Tedbirler Kanunu da Meclis Müzakerelerinden istiane edilmek suretiyle tedvin edilmiştir. Bu kanunların iptali için Yüksek Anayasa Mahkemesine açılan dâvalar ise red olunmuştur.

Şu halde; Anayasa maddelerinin anlamında gerekçe ve maddelerin müzakeresine ittiba edilmesi lâzimesi de Yüksek Mahkemenin kabulündedir.

Bu izahatımızdan sonra, Anayasamızın gerekçesine ve ihlâl edilen maddeye temas etmek istiyoruz.

Filhaka; Anayasamızın gerekçesinin 32 nci sahifesinde (tasarıda 69/70/71/72 nci maddeler olarak Temsilciler Meclisine takdim edilen fakat sonradan madde numaraları değişen) gerekçeyi tetkik edelim.

Gerekçede aynen : (Bu maddeler ile yeni kurulan Cumhuriyet Meclisinin terekküp tarzı tesbit edilmektedir. — Sonradan Cumhuriyet Senatosu olarak değiştirilmiştir —). denildikten sonra, bazı sebepler zikredilmekte ve (Demokratik bir rejimde kanaatimizce ikinci meclise düşen vazifeler şöylece sıralanabilir). diye işaret olunmaktadır.

Vazifeler de şunlardır :

(a — Kamu oyunun istikametleri muayyen zamanlarda ve siyasi partiler kanalı ile tecelli ettiğine göre bizzarure Global olmakta ve nüanslar kaybolmaktadır. Vatandaşlar kendi kanaatlarına uyan partiye oy vermekten çok, kanaatlarına en yaklaşık partiye oy vermektedirler; bu da bizzarure kamu oyunun istikametlerini basite irca etmektedir. Şüphe yok ki hükümet fonksiyonunun işliyebilmesi bu basitleştirmeyi zaruri kılmaktadır.

Ancak, modern parlâmenter rejimin gerektirdiği parti disiplininin daha az sert işlediği ve seçimde Parti - Seçmen ayniyetinin mutlaklığını kısmen tâdil edilen Temsilci - seçmen münasebetine de yer vermenin faydalı olduğu düşünülebilir).

Gerekçeden aynen aldığımız bu kısmı dikkat ile tetkik ettiğimiz takdirde, Anayasa yapıcısının, ikinci meclisten bahseden bu muhip sebebinde bütün vuzuhu ile Cumhuriyet Senatosu Seçimlerinde çoğunluk sisteminin kabulü zaruretinden bahsettiği, bu meclis için tatbik edilecek seçim sisteminin (nisbî çoğunluk sistemi) olabileceğini âmir bir hüküm halinde tetvin ettiğini görürüz.

Gerekçeye göre çoğunluk sstemi zaruridir. Çünkü:

a. Kamu oyunun istikametleri muayyen zamanlarda ve Siyasî Partiler kanalı ile tecelli ettiğine göre bizzarure Global olmakta ve nüanslar kaybolmaktadır.

Son asrın yetiştirdiği en büyük âmme hukuku âlimi Prof. DUVERGER ve ondan evvel büyük bir otorite olan ESMEIN'nin eserlerini tetkik ettiğimiz zaman görürüzki; kamu oyunu bizzarure (Global) bir hale getiren ve (nüanslar) ı kaybettiren sistem çoğunluk sistemidir.

b. Vatandaşların kendi kanaatlarına uyan partiye oy vermekten çok, kanaatlarına en yaklaşık Parti'ye oy vermelerini temin eden seçim sistemi de, çoğunluk sistemidir. Zira; bütün dünya âlimlerinin ittifak ettikleri cihet şudur ki; nisbî seçim sistemi bir (kanaat) sistemidir; her fikrin Parlâmentoda temsil edilmesine imkân veren sistemdir. Kanun yapıcımızın, vatandaşların kendi kanaatlarına uyan partiye değil fakat ona en yaklaşık partiye oy verdiklerini tesbit etmiş olması ile Cumhuriyet Senatosu Seçimlerinde çoğunluk sisteminin kabulü zarureti derpiş ettiği aşikârdır.

c. Kamu oyunun istikametlerini basite irca eden sistemin de çoğunluk sistemi olduğu hususunda bir tehâlûf yoktur.

Esasen nisbî temsil sisteminin en büyük mahzurlarından birisi, kamu oyunun istikametini muğlâk bir hale soktuğu bulunduğu, basite irca etmenin ise çoğunluk sistemi ile mümkün olduğuna göre iddiamızı teyid eyleyen bu husus üzerinde daha fazla durmaya-
cağız.

ç. Ne diyor vazı kanun? (şüphe yokki hükümet fonksiyonunun işliyebilmesi bu basitleştirmeyi zaruri kılmaktadır).

Bu mucip sebepten anlaşılacak lâzımdır ki, kanun yapıcı Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde (hükümet fonksiyonunu iyi işletecek) bir sistemi kabul etmiştir.

1950 yılında tatbik edilen seçim kanununun hazırlanmasında büyük hizmeti olan ilim heyeti raporunda, yukarıda adları geçen âlimlerin ve nisbi seçim taraftarı olan bilginlerin dahi eserlerinde kabul edilen husus şudur ki, (Hükümet fonksiyonunu iyi işleyen sistem) (çoğunluk sistemidir).

Hassaten, memleketimiz gibi iktisaden geri kalmış ve plân tatbikatı ile ilerlemeyi kabul etmiş olan bir ülkede (hükümet fonksiyonunun) iyi işlemesi bir zarurettir.

Kanun yapıcı da hiç olmazsa bu (iyi işlemeyi) gerçekleştirecek bir seçim sisteminin yani (çoğunluk sisteminin) tatbikini Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde kabulünü zaruri görmektedir.

d. Kanun yapıcı (parti disiplininin daha az sert işlediği) bir sistemi de kabul etmektedir.

Prof. DUVERGER (Les Parties Polotiques) (ki bu eserin bir kısmı Ankara Hukuk Fakültesi asistanlarından Dr. Ergun Özbudun tarafından lisanımıza çevrilmiştir.) ve yine lisanımıza Dr. Yaşar Gürbüz tarafından (Siyasî Rejimler) adı ile çevrilen eserlerinde, nisbî seçim usulünün mahzurlarını uzun uzun anlattıktan sonra (seçim gelen idare edenlerin yerini parti idare heyetlerinin aldığı veya idare edenler seçiminin seçmenlerden partilere geçtiği an demokratik prensipler ihlâl edilmiş olur). Dedikten sonra, bu ihlâlin de ancak (liste usulüne dayanan nisbî seçim yolu ile) vaki olduğunu beyan etmektedir.

Yine bütün dünya âlimlerinin, aynen Duverger gibi, ittifak ettikleri husus şudur ki nisbî seçim (Sert parti disiplini)ni, çoğunluk sistemi ise (Yumuşak parti disiplini)ni sağlar.

Şu halde, kanun yapıcımız gerekçesinde Cumhuriyet Senatosu için (parti disiplininin daha az işlediği) bir seçim sistemini ön görürken, maksudu, şüphesizki, çoğunluk sistemidir.

Yine gerekçenin 33. nci sahifesinin 25. inci satırında Cumhuriyet Senatosu üyelerinin (parti disiplini bakımından daha fazla serbestliğe sahip olmaları) hususunu zikrederken onlara bu (serbestliği) temin edecek olan çoğunluk sistemini serahatla kabul etmektedir.

e. Anayasa gerekçesinde şimdi arzedeğimiz sarahat yukarıdaki izahatımızla birlikte, hatta münferiden bizi vuzuha vordıracak, kanun yapıcının Cumhuriyet Senatosunda kabul ettiği seçim sistemini şüpheden tamamen arı olarak tâyin ve tesbit edecek durumdadır.

32. nci sahifenin sonlarında aynen şu cümleyi görmekteyiz:
(MİLLET MECLİSİNDEN FARKLI BİR SEÇİM SİSTEMİ İLE SEÇİLEN VE KAMU OYUNUN İSTİKÂMETLERİNİ DAHA NÜANSE HALE GETİREN Cumhuriyet Meclisi -Cumhuriyet Senatosu- bu faydeyi sağlayacaktır.)

Görülüyor ki kanun yapıcı Cumhuriyet Senatosu seçimleri için **(MİLLET MECLİSİNDEN FARKLI BİR SİSTEMİN)** kabulünü derpiş ve böyle bir seçim kanununun yapılmasını emretmektedir. Millet Meclisinde tatbik olunan seçim sistemi nisbî seçim olduğuna, bugüne kadar mevcut seçim sistemleri ancak iki zıt sistemden ibaret bulunduğu göre, Cumhuriyet Senatosunda tatbik olunması lâzım gelen **(FARKLI)** seçim sistemi de ancak çoğunluk sistemi olacaktır.

Bu, Anayasa koyucusunun tatbikini emrettiği bir hükümdür. Değiştirilemez.

2. Bu hususu tesbit ettikten sonra Cumhuriyet Senatosu seçim kanununun gerekçesini de tetkik etmek zaruretini duymaktayız. (T.C. Temsilciler Meclisi Tutanak dergisi cilt, 5 - 10/3/1961 tarihli tasarı).

Bu gerekçenin 12. nci satırından başlamak üzere aynen şöyle denilmektedir: **(ANAYASA TASARISINDA, İkinci Meclisin teşekülü, yetkileri ve bu meclise seçilecek üyelerin vasıfları FARKLI TUTULDUĞUNDAN BU MECLİS ÜYELERİNİN SEÇİMİ İÇİN MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ USULLERİNDEN FARKLI BİR SEÇİM KANUNU TASARISI HAZIRLANMASI ZARURİ GÖRÜLMÜŞ ve bu sebeple hazırlanan tasarı sunulmuştur.)**

Görülüyorki, gerekçe (Anayasa Tasarısı) na atıf yapmaktadır. (BU SEBEPLE) yeni Anayasa tasarısındaki sebeple, (MİLLETVEKİLİ SEÇİMİ USULLERİNDEN FARKLI BİR SEÇİM KANUNU TASARISI) hazırlanması (ZARURİ GÖRÜLMÜŞ) tür.

Bu (zaruret) Anayasa vazınının kabul ettiği (FARKLI SİSTEME) uyma (ZARURETİDİR).

Bugüne kadar Cumhuriyet Senatosunun (teşekkülü) mü? (yetkileri) mi? yoksa (üyelerinin vasıfları) mı? değişmiştir. Yoksa bu (24, 25 rakkamları) mı? değişmiştir. Hayır hiçbirini değil, tersine olarak bir çok munzam sebepler, ekseriyet sisteminin muhafazasını gerekli kılmaktadır.

Bu gerekçede üstü kapalı geçilen (Cumhuriyet Senatosunun teşekkülü) ibaresi çok manidardır. Buna en geniş zaviyesinden bakmak lâzımdır.

Malûmdur ki, bizim meclisimizde bir de (seçimsiz gelen senatörler) grubu vardır. Bu, Anayasamızın uygun gördüğü bir şeydir. Bunların yekûnu 35 dir. Ekseriyet sisteminin bizim bünyemiz için varit bulunmayan nazarı mahzurları, bir çok içtimai sınıfları ve binaenaleyh doktrin partileri bulunan memleketler için bahis konusu olabilecek boşlukları, Cumhuriyet Senatosu içinde % 20 ye yaklaşan böyle bir konturpua yani (denkleştirme ağırlığı) gidermeye yaramış olmalıdır. Eğer bir millet, herhangi bir partiyi bu seçim dışı üyeler rağmen Cumhuriyet Senatosunda salt çoğunluğu tutacak bir rağbetle seçecek ise bunu baltalamağa değil, bir vakıa olarak değerlendirmeye çalışmalıyız.

Fakat bir de tersini düşünelim; nisbî temsil usulü küçük partiler lehine 150 üyeyi bir çok kısımlara ayıracak ve bu ekseriyet sisteminde muvazene sağlama gibi bir göreve bağlanabilecek olan bir konturpua bu defa ters yönlerden etkiler yapabilecektir.

İşte onun içindir ki Temsilciler Meclisi, nisbî temsil usulünü bir kerre seçimlerde denemeyi akla koymuş olmasına rağmen (Cumhuriyet Senatosunun teşekkülü) karşısında ve seçim dışı senatörlerin durumundan gelen bir zaruretle, diğer sebeplerin hep aynı istikâmette birleşerek nisbî temsili red ettiklerini gördükleri içindir ki Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde ekseriyet usulünü kabule mecbur kalmıştır.

Anayasamızın 89. ncu maddesinin müzakere zabıtlarını tetkik edersek, bu maddenin derpiş ettiği (Gensoru müessesesi) nin Cum-

huriyet Senatosuna tanınmaması sebebini sözcü, seçimsiz gelen senatörlerin vücuduna hamletmektedir.

Yukarıdaki izahatımızdan anlaşılacağı üzere seçimsiz gelen senatörler, çoğunluk sisteminin mahzurlarını bertaraf etmek için Anayasa vazı tarafından kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosunda nisbî seçim usulünü kabul ettiğimiz takdirde demokratik rejimin Cumhuriyet Senatosunda tamamen ve hakkıyla işlemesine, gensoru müessesesinin kabul edilmemesi suretiyle, mani olan seçimsiz gelen senatörlerin de sebebi vücudu kalmaz.

Netekim, Anayasa rağmına Cumhuriyet Senatosunda seçim sistemini değiştirmek isteyenlerin gayesi de ancak, seçimsiz gelen senatörlerin sebebi vucutlarını bu suretle bertaraf ettikten sonra, onları kaldırmağa matuf olmalıdır. İhdas edilen yeni seçim sisteminin zarurî neticesi budur.

Bunların dışında Temsilciler Meclisinde Cumhuriyet Senatosu kanunu tasarısı görüşülürken (Aynı dergi. 1.5.1961 gün - sahife 240) (Sait Erdinç - Muhterem Arkadaşlar! işaret edeceğim bir husus var. komisyon, milletvekili seçimi kanunu tasarısını baştan sona kadar savundu. Acaba, neden, Senato seçimleri hakkında da bu yola gitmemişlerdir? Gönül isterdi ki, burada da, bu, yer almış olsun) sözlerine karşı komisyon sözcüsü sayın Sahir Kurutluoğlu:

(..... Sait Erdinç gelince: Evvelâ bu kanunla seçilmesi takkarrur eden Cumhuriyet Senatosu üyeleri 1,2 azamî 3 olarak tesbit edilmiş ve üç vilâyetten bir parça yükse krakkam arz etmektedir. Bir dar bölge olmamakla beraber seçileceklerin adedinin azalması ile bölgeler müstakil bölge haline gelmiş bulunuyor. Bu itibarla **nisbî temsil sisteminin tatbikine imkân yoktur**. Mekanizma bakımından, nisbî temsilin işleyişi bakımından imkân yoktur. Birinci ve ikinci meclislerin aynı usulle seçilmesinde, meclislerin ayrı ve farklı olması zaviyesinden fayda yoktur.) demektedir.

Bu izahattan sonra madde kabul edildiğine göre kanun yapıcının düşüncesi vuzuha varmaktadır.

Filhakika sözcüye hak vermek lâzımdır. Zira, 150 ve 50 üyelik seçimlerde nisbî temsilin tek dereceli seçimleri ile, iki dereceli seçim haline getirme hassası gizlenemez ve giderilemez bir durum alır ve milletin seçime de, partilere de itimadı kalmaz.

Bunlardan kat'an nazar; yukarıda izah eylediğimiz Anayasa gerekçesi, ve Cumhuriyet Senatosu seçim kanunu dahi bu meselenin bir

Anayasa problemi olduğu, nisbî temsil usulünün kabulü suretiyle Anayasanın ihlâl edildiği bir gerçektir.

3. Kanunun Cumhuriyet Senatosunda müzakereleri sırasında Cumhuriyet Senatosu 1/3 üye seçimlerinin 15 Ekim 1963 tarihinden 7 Haziran 1964 tarihine alınması hususundaki kanunun Anayasaya aykırılığı iddiasının Anayasa Mahkemesince red edildiği, bu suretle Anayasa Mahkemesinin bu konudaki düşüncesinin mütezahir olduğuna göre Anayasanın muvakkat 10. ncu maddesine müsteniden iptal davasının bahis konusu olamayacağı ileri sürülmüştür.

Takdir olunurki, o konu Anayasanın muvakkat 10. ncu maddesinde açıkça tasrih edilmiş olduğu üzere iki yıl sonra yapılacak seçimlerden bahsetmekte olmasına, 304 sayılı Seçim Kanununun 4 ncü maddesinde ise yenilenecek Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde ikinci yılın 30 Mart günü seçim başlangıcı olarak kabul edilmesine, ve İstanbul Senatosu Üyesi merhum Şemsettin Günaltay'dan boşalan yer için Yüksek Seçim Kurulu seçim başlangıcı tarihini 30.3.1963 olarak tesbit etmiş bulunmasına ve bu kararın Anayasanın muvakkat 10 ncu maddesine ve seçim kanununda kullanılan iki yıl terimi ile, muvakkat 10. ncu maddedeki iki yıl teriminin ayrı ayrı anlamlar ifade etmesine Anayasaya aykırı hükmün muteber kabul edilmesine imkân olamayacağına binaen 304 sayılı kanunun 4. ncü maddesinin tadili bir Anayasa meselesi olarak ele alınmış ve Anayasa hükmüne uygun 30.3.1964 tarihi seçim tarihi başlangıcı olarak tesbit edilmiştir. (Bu zaruret Anayasanın halk oyuna sunulmasının gecikmesi ve 304 sayılı kanunun daha evvel kabul edilmesi zaruretinin tatbikatta halli için Anayasanın sevk ettiği muvakkat 10. ncu madde ile halledilmiştir).

Bu cihete bu suretle işaret ettikten sonra, iptalini talep ettiğimiz kanunun Anayasanın (sözünü) ne suretle ihlâl ettiğini kısaca arz edelim.

Şu husus sarihtir ki; Anayasamızın muvakkat 10. ncu maddesinin son fıkrası (İlk Cumhuriyet Senatosu seçiminden iki ve dört yıl sonra yapılacak seçimler hakkında da, Cumhuriyet Senatosu seçimleri ile ilgili kanun hükümleri uygulanır). Amir hükmünü koymaktadır. Bu maddede kat'î ve bağlayıcı hüküm şudur ki; İlk Cumhuriyet Senatosu seçimleri 15 Ekim 1961 de yapılmıştır. Bundan iki ve dört yıl sonra, filhal yürürlükte olan Cumhuriyet Senatosu seçimleri ile ilgili kanunun yani 304 sayılı kanunun uygulanması Anayasa hükmü icabıdır. Anayasanın hükmünü tadil etmeden altı yıl içinde 304

sayılı kanundan başka bir kanunun tatbiki Anayasaya aykırıdır, onun ihlâlidir.

4. Senato Seçimleri ile ilgili kanun tasarısı Cumhuriyet Senatosu Başkanlığınca Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilmiştir. Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale ettirilerek temin ettikleri üyelerin oyları ile neticeyi almak istemişlerdir. Bu hususta genel kurula verilen takrir 2.4.1964 tarihinde açık oylanmıştır. 73 üyenin iştirak ettiği, 185 üyelik senatoda toplanma ve karar nisabının olmadığı tesbit olunmuştur. Buna rağmen Başkan Anayasanın 86 ve iç tüzüğü 112.nci maddesine muhalif olarak geçici Komisyonun kurulmasına karar verildiğini bildirmiştir. Ekli olarak sunduğumuz Anayasa ve Adalet Komisyonun raporundan anlaşılacağı veçhile Anayasa ve içtüzüğü uygun bir geçici Komisyon kurulmamıştır. Fiilî bir topluluğun kararı müzakere mevzuu olmuştur. Mesnedi bu şekilde muallal olunca üzerine inşa edilen kanun da hukukî mesnetten mahrum ve ayrıca Anayasaya muhalif bir mahiyet arzemiştir.

Kanun yapıcının yukarıda bahis konusu ettiğimiz gerekçesinde açıkça belirtildiği seçim sistemine uygun bir seçim kanunu yapmak zaruretindeyiz. Bu zarurettedir ki, 304 sayılı Kanun gerekçesi Anayasa vazının emrine uygun olarak yazılmış ve maddeler de buna göre tevdim edilmiştir. Kanun yapıcının bu emri Anayasanın muvakkat 10 ncu maddesinde müdevven şeklini almıştır.

Yukarıda maruz sebeplerle her bakımdan Anayasaya aykırılığı sabit olan son seçim kanunun iptaline karar ittihaz buyrulmasını dileriz.

(Dâvamızın istinat ettiği vesaikin bir kısmı)
**Cumhuriyet Senatosu Tokat Üyesi Zihni Betil ve 25 arkadaşının
Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimi Kanununun değiştirilmesine dair
kanun teklifi ve Adalet ve Anayasa Komisyonları raporları
(2/630)**

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimi Kanununun değiştirilmesine dair kanun teklifimiz ilişikte sunulmuştur.

Gerektiğinin yerine getirilmesini derin saygılarımızla rica ederiz.

24.12.1963

Tokat Senatörü Z. Betil	Konya Senatörü S. Çumralı	Muş Senatörü İ. Akpolat
Gaziantep Senatörü Z. İslâm	Konya Senatörü M. Dinekli	Ankara Senatörü N. Ağırnashı
Tabii Üye A. Yıldız	Kırklareli Senatörü A. N. Arı	Urfa Senatörü V. Gerger
Malatya Senatörü N. Yetkin	Hatay Senatörü V. Aksoy	Malatya Senatörü M. Z. Tulunay
Van Senatörü F. Işık	Gaziantep Senatörü N. Özgül	Tabii Üye S. Küçük
Mardin Senatörü K. Saraçoğlu	Tabii Üye R. Aksoyoğlu	Tabii Üye S. Özgür
Cumhurbaşkanınca S.Ü. E. Çağa	Tabii Üye S. Karaman	Tabii Üye M. Ataklı
Tabii Üye F. Özdilek	Denizli Senatörü C. Akyar	Cumhurbaşkanınca S.Ü. Â. Ünlü
İsparta Senatörü S. Seren	Cumhurbaşkanınca S.Ü. H. Kangal	İstanbul Milletvekili C. Kirca

**Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun değiştirilmesine
dair kanun teklifi**

G E R E K Ç E

Anayasamızın, Cumhuriyet Senatosuna, birincisi kanunların teknik mükemmeliytilini sağlamak; ikincisi de iki yılda bir üçte birinin yenilenmesi suretiyle memleket halkoyunda vukubulan dalgalanmaların yasama faaliyetine aksetmesinde vasıta olmak üzere iki önemli fonksiyon tanımış bulunmaktadır.

Halen Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi nisbî çoğunluk esasına dayanan liste sistemine göre yapılmaktadır. Bu sistemin, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde halkoyu içindeki değişik eğilimleri sadakatle aksettiremediği ortadadır. Böyle olunca, Cumhuriyet Senatosunun, yukarda bahis konusu ikinci fonksiyonu tam mânasiyle yerine getirilememektedir. Bu durumda, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçiminde de nispî temsil sisteminin uygulanması uygun olacaktır.

Bu amaçla hazırlanan iş bu kanun teklifinde, 1 nci maddede, mer'i Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununun kaldırılan maddeleriyle bu kaldırılan hükümler yerine uygulanacak hükümler Milletvekili Seçim Kanununun maddelerine atıfta bulunulmak suretiyle tesbit edilmiştir. Pek tabii olarak mer'i Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununda, Cumhuriyet Senatosunun kendi özellikleriyle ilgili olarak mevcut hükümler muhafaza olunmuştur. Kanun teklifinin 2 nci maddesi yürürlüğe giriş maddesidir; teklifin 3 ncü maddesi ise, yürütme maddesini teşkil etmektedir.

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONU RAPORU

Cumhuriyet Senatosu

Anayasa ve Adalet Komisyonu

13.4.1964

Esas No. 453

Karar No. 100

Yüksek Başkanlığa

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün uygulanmasından doğan anlaşmazlık dolayısıyla, Cumhuriyet Senatosu Amasya Üyesi Macit Zeren ve A.P. Cumhuriyet Senatosu Grubu Başkanlığın yazıları hakkında Anayasa ve Adalet Komisyonunun raporu :

Cumhuriyet Senatosu Amasya Üyesi Macit Zeren ve Cumhuriyet Senatosu A. P. Grubu Başkanı İlhan Sabri Çağlayangil tarafından 2 ve 7 Nisan tarihlerindeki Genel Kurul birleşimlerinde değerlendirilen açık oylama sonuçlarının Anayasaya, İçtüzüğe ve bugüne kadarki tatbikata uymadığından bahisle tüzüğün 180 nci maddesi gereğince doğan ihtilâfın halli için, Yüksek Başkanlığa vukubulan müracaat üzerine gerekli evraklar, 6 Nisan 1964 ve 8 Nisan 1964 tarihlerinde komisyonumuza tevdi olunmakla 8 ve 10 Nisan tarihlerindeki Birleşimlerde müzakere edilerek aşağıdaki raporun yazılmasına karar verilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün uygulanmasından doğan anlaşmazlık var mıdır?

1. 2/Nisan/1964 tarihli 57 nci Birleşimde Zihni Betil ve arkadaşları bir tahrir vererek, Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçiminin nisbî temsile göre yapılması ile alakalı teklifin Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan müteşekkil bir Geçici Komisyona havale edilmesini istemişler, bu konuda müzakere cereyan etmiş, Selâmi Üren ve 16 arkadaşı tahririn açık oya konması için yazılı talepte bulunmuş, açık oya konmuş, tasnif bittikten sonra

Başkan aynen «Muhterem arkadaşlar, Seçim Kanununun oylamasına 81 sayın üye iştirak etmiş, 76 kabul, 2 ret, 2 çekinse, 1 boş oy çıkmıştır. Yapılan defter yoklamasında 140 üye olduğu tesbit edilmiştir. İçtüzüğün 112 nci maddesi gereğince salt çoğunluk olacağı için burada 76 oyla müşterek bir Geçici Komisyon kabulüne karar verilmiştir. (Alkışlar) Bir arkadaş muhalif, 2 arkadaş muvafık olmak üzere müşterek bir Geçici Komisyona havale edilmesine karar alınmıştır. (Soldan alkışlar). İki, gelen açık oylamaya göre, Başkanlık Divanı burada kâfi miktarda üye olmadığı kanaatine vardığı için yoklama yaptıracaktır. Nisap yoksa, celseyi tatil edecek, nisap varsa müzakerelere devam edecektir. (Yoklama yapıldı.) Efendim, toplanma nisabımız olmadığı için birleşimi 7 Nisan Salı günü saat 15,00 te toplanmak üzere kapatıyorum.» demiştir. Şu hâle göre, 2 Nisan tarihli Birleşimi idare eden Başkanvekili, Birleşimin başında Genel Kurula çıkartılan, müzakereleri boyunca dolaştırılan defterdeki imza adedine oylama anındaki toplantı, kutudan çıkan 76 kabul oyunu da nisabı kaul ederek, yukardaki kararı tefhim etmiştir.

2. Yukardaki İçtüzük uygulamasının Anayasaya, İçtüzüğe ve bugüne kadarki tatbikata muhalif olduğunu iddia eden Divan Üyesi Macit Zeren, Başkanlık Divanına itiraz etmiş, Başkanlık Divanı 6 Nisan 1964 tarihinde «2 Nisan 1964 tarihli kararın tam ve muteber olduğuna ve bu konunun Genel Kurula sunuş olarak arz edilmesine» ekseriyetle karar vermiş 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimi idare eden diğer bir Başkanvekili sunuşu okuttuktan sonra «Bu mevzuda söz isteyen var mı? diye müzakere açmış, Macit Zeren, Divan kararının kendisini tatmin etmemesi bakımından Tüzüğün 180 nci maddesine göre İçtüzük ihtilâfının halli için Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına müracaat ettiğini mütalâa bildirilmesi için müracaatının Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edildiğini, oradan rapor geldikten sonra müzakere edilmesi lâzımgeldiğini bildirmiş, bir de önerge vermiş, 10 üyenin konuşmasından ve kifayetin kabulünden sonra Macit Zeren'in önergesine müşabih bir başka önerge ile her iki önergenin açık oya konulması hakkında ayrıca yazılı iki takrir verilmiş, bir başka üye Divan kararının oya konulmasını istemiş, üyelere bir diğeri ise, açık oylamanın kabul, ret, çekinse kelimelerinden birinin söylenmesi suretiyle yapılmasını talebetmiştir. Bu talebe göre Macit Zeren'in önergesi açık oya konacağı sırada, üyelere bir kısmı açık oy takririnde imzası olanların mevcut olup olmadığının tesbitini istemiş, Başkan, mevcut olmasalar da önergenin muteber olduğunu bildirmiş, açık oya koymuş, neticede Başkan ay-

nen «şimdi neticeyi arz ediyorum, yoklamada bir kişi mevcut defterde oy neticesinde 75 sayın üye vâki olan teklifin reddini istemiş, 4 sayın üye çekinse kalmış, 5 sayın üye ise, önerenin kabulünü istemiştir. Her ne kadar, bu sayı hesabedildiği takdirde 84 sayın üye, Cumhuriyet Senatosu Başkanı ile oturumu idare eden Başkanın ilâvesi ile 86 üye, açık oylamada imzaları bulunan açık oylama istiyen sayın üyelere 22 den fazla olarak imzaları bulunduğu için yeter sayı vardır.» demıştır.

Şu duruma göre, 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimi idare eden Başkanvekili : Açık oylama talebinde bulunan imza sahipleri, oturuma iştirak etsin veya etmesin tavrının muteber olduğu, toplantı nisabının yoklama defterine göre değil, oturumda hazır bulunanlara göre tesbit edileceği, hazır bulunanların ise, oy kullananlara, oturma iştirak etsin veya etmesin açık oy tavrında imzası bulunanların ve kanunen oy kullanması mümkün olmayanların ilâvesi bulunacağı kanaatinde dir.

3. Cumhuriyet Senatosu Tutanak dergilerinin tetkiki sonunda, açık oy tavrında imzası bulunanlar oturumda mevcut olsun olmasın tavrılarının muameleye konduğu, kutudan çıkan oya göre toplantı ve karar nisabının tesbit olunduğu, yoklama defterinin nazara alınmadığı, tavrı sahiplerinin mevcuda ilâve edilmediği görülmüştür.

4. Cumhuriyet Senatosu A. P. Grup Başkanı yaptığı müracaatta, Macit Zeren'in talebi üzerine mevcut hatanın tahsis edilmeyip, Divanca ekseriyetle benimsenmesi üzerine İçtüzük ihtilâfının doğduğunu 180 nci maddeye göre anlaşmazlığın hallini talebetmiştir. Aynı mahiyetteki Macit Zeren'in talebi ile birlikte bu son talep de, Cumhuriyet Senatosu Başkanlığı tarafından komisyonumuza havale edilmiştir.

Netice, İçtüzüğümüzün 180 nci maddesi «Bu tüzükte değişiklik yapılmasına dair teklifler ve bu tüzüğün uygulanmasından doğacak anlaşmazlıklar, gerekli raporu hazırlayıp Cumhuriyet Senatosuna sunmak üzere Anayasa ve Adalet Komisyonuna havale edilir» hükmünü taşımaktadır. Yukarıda gösterildiği veçhile, Başkanvekillerinden her birinin anlayışı başka olduğu gibi, bugüne kadar olan tatbikattan neticeye müessir bir dönüş vardır. Anlaşmazlığın halli için, müracaat vukubulmuş ve salâhiyetli Başkan tarafından komisyonumuza havale edilmiştir. Şu hale göre, bazı komisyon üyelerinin salâhiyetimiz olmadığı hususundaki iddiaları vârit değildir. İhtilâf vardır ve komisyonumuz selâhiyetlidir.

Açık oylamada toplantı ve karar nisabının ne şekilde tesbit olacağı,

1. Anayasamızın 86 ncı maddesi; «Her meclis üye tamsayısının salt çoğunluğu ile toplanır ve Anayasada başkaca hüküm yoksa, toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir.» demektedir. Şu âmir hükme göre, 185 üyeli Senatamızın, en az 93 üyenin iştiraki ile toplanması, 93 üyenin hazır bulunduğu sırada oylama yapılması, en az 47 üyenin kabul veya ret oyunu bildirmesi şarttır. Ancak bu takdirde Cumhuriyet Senatosundan bir karar çıkmış sayılır. Hıfzına tutum. Anayasayı ihlâl, en azından Anayasaya muhalefet olur. Anayasamızda mevzuumuzla ilgili yukardaki maddeden başka bir hüküm mevcut değildir.

2. İçtüzüğümüz bakımından keyfiyetin tetkikine gelince; Anayasamızın 86 ncı maddesi aynen içtüzüğümüzün 112 ncı maddesine aktarılmıştır. İçtüzüğümüze göre de, 185 üyeli Senatamızın en az 93 üyesinin mevcud olduğu sırada oylama yapılması, mevcudun salt çoğunluğuna göre karar verilmesi lâzımdır. Anayasa hükmü olan, bu ana kaide bütün oylama şekilleri için gereklidir. Tüzüğün 104 ncü maddesi işari oy, gizli oy olmak üzere 3 türlü oy verme usulü kabul etmiştir. Müzakere edilen mevzuun mahiyet ve ehemmiyetine göre bu oy verme şekillerinden biri kullanılabilir. Oy verme şekillerine iki ana prensip hâkimdir. Bunlardan biri sürat diğeri ise sıhhattir. İşari oya daha ziyade sürat açık oylamaya ise tam ve katî olarak prensibi hâkim.

a) İşari oy, el kaldırmak veya ayağa kalkmak suretiyle verilir. Oylama sırasında toplantı nisabının mevcud olup olmadığı, Başkanın Kâtiplerin ve üyelerin kontroluna tabidir. Ancak, üyelerden beş kişi ayağa kalkarak yoklama isteyebilir. Oturum açıldıktan sonra Başkanın, Kâtiplerin ve üyelerin takdir hakkı ancak bu oylama şekline munhasırdır.

b) Açık oy, üzerinde üyelerin adları yazılı kâğıtların kutuya atılması veya talep vukuunda kabul, ret, çekinse kelimelerinin söylenmesi suretiyle verilir. Senota iradesinin tecelli edip etmediğinin hiçbir itiraza mahal bırakılmıyacak bir surette tesbiti için burada sürat prensibi ihmal edilmiş tam ve katî olarak sıhhat ve tevsik prensibine sadakat gösterilmiştir. Bütçe, mükellefiyet koyan veya kaldıran kanunlar, dış anlaşmalar ve 10 üyenin ehemmiyet verip açık oy talep ettikleri hususların muhakkak açık oya konmasının sebebi bu vasfından dolayıdır. Takdirin girdiği yere oylama için zaruri olan toplantı ve karar nisabına yarıyacak rakamların ne suretle bulun-

cağı sarih olarak gösterilmiştir. Açık oylamadan bahseden 108 nci madde aynen, «Açık oylamaya aşağıdaki şekilde başvurulur:

1. Önce üyelerin dâvetine mahsus çingirak 3 dakika müddetle çalınır. Her üyenin üzerinde ismi yazılı beyaz, kırmızı ve yeşil renkli oy puslası bulunur. Beyaz kabulü, kırmızı reddi yeşil çekinse olma-yı ifade eder.

Oylama başlamadan önce Başkan, oyların neyi ifade edeceğini anlatır.

Üyeler, oylamadan önce oylarının gerekçelerini kürsüden söylemek isterlerse, Başkan, lehte ve aleyhte yalnız birer üyeye söz verir.

2. Sonra Divan Kâtiplerinden biri üyelerin adlarını, soy adı alfabeye sırasına göre, okumaya başlar. Hangi harften başlanacağını ad çekme suretiyle Başkan tâyin eder.

3. Adı okunan üye, hitabet kürsüsü üzerine konmuş kutuya oy puslasını bizzat atar.

4. Bütün adlar okunduktan sonra, oy vermemiş olanlarla oylama sırasında Genel Kurula gelenler varsa, bunlar da oylamaya dâvet edilirler. Bu sırada Genel Kurula gelmiş olanlar varsa oy vermeye dâvet edilirler.

5. Oylar toplanınca Başkan, muamelenin bittiğini söyler. Bundan sonra oy verilemez.

6. Oy kutularını kâtipler açarak, herbirinin içinde bulunan puslaları sayarlar. Karar, lehte ve aleyhte bulunanların adedine göre, belli olur. Çekinse adedi oy üzerinde tesir icra etmez ve fakat sadece yeter sayıya dahil olur. İptal edilmiş oy puslaları çekinse oy sayılarak, ancak, yeter sayıya dâhil edilir.

7. Kâtipler, mevcut üye adedini, yeter sayı olup olmadığını, lehte ve aleyhte bulunanların ve çekinse adedi miktarını iptal edilmiş oy pusulası varsa bunların adedi ile iptallerinin sebebini bir tutanakla tesbit ederler.

8. Kâtiplerce tesbit edilen bu netice, Başkan tarafından oturumda Genel Kurula bildirilir. «hükümünü ihtiva etmektedir.» Birinci bendeki, çingirakla dâvet, yoklama defterine itibar olunamayacağını üyelerin dışarı çıkabileceğini göstermekte olduğu gibi, 4 cü bend, oylamaya katılmayanlara ne cins muamele yapılacağını irae etmekte, 6 nci bend, açık oylamanın bünyesinde yoklama hususu-

nun mevcut olduğunu toplantı ve karar nisabının ne şekilde Kâtipler tarafından kutudan çıkan oylara göre hesaplanacağını ortaya koymaktadır. 8 nci bend ise, Başkana en ufak bir takdir hakkının verilmediğini ifade etmektedir. Bu münasebetle şu hususa da temas etmeden geçemeyeceğiz, toplantıda olduğu halde oya iştirak etmeyen kimselerin mevcudiyetinden şüphe edilirse, bu takdirde, açık oylamanın ikinci şekli yani, kabul ret çekinsek kelimelerinden birinin söylenmesi suretiyle oylama yapılması istenebilir, oya iştirak edenler, katı olarak tesbit ve tevsik olunabilir.

2 ve Nisan açık oylamalarının hukuki mahiyeti

2 ve 7 Nisan açık oylamalarında, kullanılan oy miktarı ve değerlendirme şekli yukarıda gösterilmişti. İzah olunan Anayasa ve İçtüzük hükümleri ile mukayese edildiği takdirde:

1. 2 Nisan açık oylaması :

a) Yoklama defterinde imzası bulunanlar, oylama sırasında toplantıda hazır olanlar şeklinde kabul edilmiştir. Yoklama defteri Birleşimin başında Genel Kurula çıkarılmakta, müzakereler süresince doluşturılmaktadır. Yoklama defteri, o gün Senatoya uğrayanları gösterebilir. Oylama anında mevcut olanları göstermez. Bahusus, birinci oturum bir gürültü ile kapanmış yarım saat sonra ikinci oturum açılmıştır.

b) Açık oylamadan bahseden tüzüğün 108 nci maddesi, toplantıya katılanların ne şekilde tesbit ve tevsik olunacağını açıkça göstermiştir. Kutudan çıkan oy sayısı 81 dir.

c) Bir an için, toplantıya katıldığı halde oya katılmadığı iddia olunan kimseler dahi nazara alınsa bunların kimlerden ibaret olduğu ve kaç kişi bulunduğu tesbit ve tevsik edilmemiştir. Kâtipler tarafından tanzim edilip Başkana verilen zabıttta buna dair en ufak bir kayıt dahi yoktur.

d) Açık oylamalarda, Başkanın takdir hakkı yoktur. Kâtipler tarafından tanzim olunan zaptı okumakla iktifa eder.

Esasen Başkan, «gelen açık oylamaya göre, Başkanlık Divanı burada kâfi miktarda üye olmadığı kanaatine vardığı için yoklama yaptıracaktır.» deme suretiyle tefhim ettiği kararı cerhetmiş ve yeter sayı olmadığını da ikinci defa yoklama yaptırarak tevsik eylemiştir.

f) 185 üyeli Senatamızda, oylama anında 93 üyenin bulunmadığı anlaşıldığından ve aksine olan görüş itiraz edilemeyecek şekilde tesbit ve tevsik edilemeyeceğinden toplantı nisabı yoktur. Zihni Betil ve arkadaşlarının Geçici Komisyon kurulması hakkındaki tavrileri Genel Kurulca kabul edilmiş değildir. Aksine tutum ve bu karara istinatla başka muamele yapılması İçtüzüğe ve Anayasaya muhalefettir.

2. 7 Nisan açık oylaması :

a) Hazır bulunup oyunu izhar eden üyelerin adedinin 86 olduğu kabul edilmiştir.

b) [Eski oturumlarda olduğu gibi aynı oturumda da Başkanvekili, açık oy tavrileri verenlerin hazır bulunmasına lüzum olmadığını kabul etmiş ve nitekim, imza atanların oturumda olmadıkları zabıt ile tevsik olunmuştur.

c) Oturumda bulunmasına lüzum görülmiyen ve esasen oturumda olmadığı tesbit ve tevsik olunan açık oy tavrileri teklif edicileri 22 kişinin, yeter sayıya ilâvesine hiçbir şekilde imkân yoktur.

d) Açık oylama neticesini gösteren ve Kâtipler tarafından tanzim olunan tutanakta, açık oy isteyicilerin yeter sayıya ilâve edilmesine dair hiçbir kayıt yoktur.

e) Başkan, Kâtipler tarafından tanzim olunan tutanağı okumakla iktifa eder neticeye müessir bir takdirde bulunamaz.

f) 185 üyeli Senatamızda, oylama anında 93 üyenin bulunmadığı anlaşıldığından aksine serd edilen iddianın kanaatbahş bir şekilde tesbit ve tevsiki yapılmamış bulunduğundan toplantı nisabı yoktur. Anayasa Komisyonu raporu gelmediğinden Başkanlık Divanı sunuşunun oylanamaması hakkındaki Macit Zeren'in tavrileri reddedilmiş değildir. Aksine tutum, İçtüzüğe ve Anayasaya muhalefettir.

Üç gün devam eden müzakereler sonunda açık oylamalar hakkında yukarıda arz edildiği veçhile kanaatlerin tebellür etmesi üzerine üyelerden Kâmil Coşkunoğlu ve O. Cevdet Erkut birer önerge vererek Genel Kurul kararlarını Komisyonun tetkik edemeyeceğini, bahusus 2 Nisan tarihli oylamanın doğru olduğunun Genel Kurulca karara bağlandığını ileri sürmüşler ve bilâmütalâa evrakın reddini istemişlerse de;

1. Senatamızın sayın üyeleri sadece oylarını izhar etmişlerdir. Oyların neticesini değerlendiren ve buna karar mahiyetini veren Başkanvekilleri'dir. Açık oylama bakımından herbirinin tutumu ayrı olduğu, benimsediklerini bildirmelerine rağmen ayrı tutumu muhafaza ettikleri yukarıda izah olunmuş ve tüzük ihtilâfının mevcudiyeti tesbit edilmiştir.

2. Tüzüğümüzün 180 nci maddesi, tüzük ihtilâfından dolayı mütalâa beyanına Anayasa Komisyonunu salâhiyetli kılmıştır. Tüzük tadil edilmedikçe, her hangi bir kararla bu yetki bertaraf edilemez.

3. Tüzük ihtilâfını halletmeye Başkanlık Divanı salâhiyetli değildir. Esasen ihtilâf, onların tutumundan doğar. Tüzüğün 6 ncı maddesi, münferit vazifelerden doğacak, itiraz ve şikâyetler hakkındadır. Umumî bir hükümdür. Tüzüğümüzün hiçbir yerinde ihtilâfın Başkanlık Divanı tarafından halledileceğine dair bir sarahat yoktur. Umumi bir madde ile sarahat olan hususi hüküm karşılaştığı zaman, hususi hükme itibar olunması hukukun umumi esaslarındandır.

4. Meclisler bünyeleri itibari ile her mevzuu hemen müzakere edemez. İhtisas komisyonları kurulmasının sebep ve hikmeti bundandır. Bir mevzu Senatoya intikal edince, alâkalı ihtisas komisyondan mütalâa alınır. Bu mütalâa üyelere tabedilerek dağıtılır. İşin mahiyetini ve ihtisas komisyonunun mütalâasını öğrenen üye, müzakereleri dinliyerek cidden huzuru içinde oyunu kullanır. Aksine tutumun hukukî bir netice tevliid etmemesi lâzımgelir.

5. 180 nci maddenin sarahatinden anlaşıldığı veçhile Başkanlığa vukubulan ve tüzük ihtilâfının hallini istiyen müracaatlar, Başkan tarafından alâkalı komisyona havale edilir. Komisyonlara havalenin Genel Kurulca yapılacağına dair mevzuatımızda hiçbir hüküm mevcut değildir.

6. Başkanlık Divanı sunuşunun oylanması münakaşa mevzuu olduğu gibi, oylama sırasında 86 üyenin mevcut olduğu tutanakalrdan açıkça anlaşılmaktadır. Bu suretle, hukukan müteber bir karar da mevcut olmaması dolayısıyla bu önergeler ekseriyetle reddedilmiş ve yukarıda izah olunduğu veçhile mütalâanın bildirilmesi kabul edilmiştir.

Netice :

1. Açık oylamada yoklama defterine göre toplantı nisabının tesbit edilemeyeceği,

2. Açık oylama bulunmayan açık oy tavrı teklifcilerinin toplantı nisabına dâhil edilmesine imkân bulunmadığı,

3. Anayasamıza göre, oy vermekten memnu olan oturumu idare eden Başkanvekili ile oturumda bulunduğu tavsik edilen Cumhuriyet Senatosu Başkanının toplantı nisabını dâhil edilmesinin lâzımgeldiği,

4. Seçim Kanu ile ilgili oylamada yukarıda gösterildiği veçhile neticeye müessir hataların işlenmesi Geçici Komisyonu, onun raporunu çıkaracak kanun zedeliyebilir. Bu itibarla;

a) Geçici Komisyon kurulması hakkındaki tavrın,

b) Macit Zeren'in itirazı üzerine Başkanlık Divanınca verilen kararın İçtüzüğü'nün 112 nci maddesinin son fıkrasına göre yeniden oylanması lâzımgeldiği mütalâasındaız.

Genel Kurulun tasviplerine sunulmak üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile arz olunur.

Başkan
Aydın
O. S. Sarıgöllü

Sözcü
Tokat
Yetkimizin olmadığı fikrindeyim. Mütalâam eklidir.
Z. Betil

Kâtip
Kastamonu
A. N. Tuna

Cumhurbaşkanınca S.Ü.
Yetkimizin olmadığı fikrindeyim. Tafsilâth mütalâam eklidir.

Â. Artus

Bursa
Ş. Kayalar

Konya
Yetkimizin olmadığı fikrindeyim. Muhalefet şerhim eklidir.

M. Obuz

Kütahya
Yetkimizin olmadığı fikrindeyim. Muhalefet şerhim eklidir.

O. C. Erkut

Samsun
C. Bulak

Sivas
R. Öçten

Tekirdağ
S. Üren

Uşak
Yetkimiz olmadığı fikrindeyim. Muhalefet şerhim eklidir.

K. Coşkunoğlu

MUHALEFET ŞERHİ

Genel Kurulun verdiği bir kararın, İctüzük veya Anayasaya aykırı olup olmadığının tetkiki ve iptali yolunda yapılacak müracaatlar ancak, yine Genel Kurula arz olunabilir. Genel Kurul böyle bir müracaatı tetkik ve karara bağlar veya konunun İctüzük ve Anayasaya uygun olup olmaması bakımından inceliyerek gerekli mütalâanın verilmesi için komisyonumuza tevdi eder. Bu takdirde komisyonumuz, konuyu inceleyip mütalâasını Genel Kurula arz eder. Bunun üzerine son kararı yine Genel Kurul verir.

Komisyonumuz, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu üstünde bir teşekkül olmadığından, Genel Kurulca halledilen ve komisyonumuza tevdi edilmemiş olan bir konunun incelenmesi ve karara bağlanmasına tüzük hükümlerine göre komisyonumuz yetkili bulunmadığından karara muhalifiz.

Kütahya
O. C. Erkut

Konya
M. Obuz

Uşak
K. Coşkunoglu

MUHALEFET ŞERHİ

1. Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 2 ve 7 Nisan 1964 tarihli birleşimlerdeki oylamalara yapılan itirazların tetkik mercii, İctüzüğün 6 ncı maddesine göre Cumhuriyet Senatosu Başkanlık Divanıdır. Nitekim, Macit Zeren tarafından 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimdeki oylamaya yapılan itiraz, Başkanlık Divanı tarafından tetkik ve reddolunmuş, 7 Nisan 1964 tarihli Birleşiminde Genel Kurula sunulmuş ve Genel Kurulca da aynı Birleşimde Başkanlık Divanının bu kararı uygun görülmüştür.

2. 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimdeki oylamaya Cumhuriyet Senatosu A. P. Grubu Başkanı İhsan Sabri Çağlayangil tarafından yapılan itirazın da birinci maddedeki prosedüre tâbi tutulması gerekir.

3. Anayasa ve Adalet Komisyonu çoğunluğu, İctüzüğün 180 ncı maddesine, vaz'ı maksadından tamamen başka bir mâna vermiş ve

teşkil edilecek 14 kişilik Geçici Komisyona bünyesinden 7 kişi seçmesi için Genel Kurul tarafından alınan 2 Nisan 1964 tarihli karar hükmünün yerine getirilmesini Zeren ve Çağlayangil tarafından vukubulan itirazların incelenilmesi sonucuna tehir etmiştir. Bu çoğunluk, 8 ve 9 Nisan günlü toplantıları ile 10 Nisan günü saat 13,15'e kadar yaptığı toplantıda hep bu konuyu incelemiş, 7 kişiyi seçmemiş ve saat 13,15 te de, toplantıyı, aynı konuyu incelemeye devam etmek üzere saat 15,30 a bırakmıştır.

4. İktüzüğün 180 nci maddesi, Anayasa ve Adalet Komisyonu çoğunluğunun telâkki ettiği şekilde mânalandırılmaz. Zira;

I - İktüzüğün 180 nci maddesi umumi bir hükümdür. Bu umumi hüküm, tüzük uygulamasından doğan bütün anlaşmazlıklar için değil, ancak ve ancak İktüzüğün hususi olarak hal mercii ve hal şekli tâyin etmemiş bulunduğu anlaşmazlıklar için uygulanabilir. İktüzük, oylamalar için, 6 nci maddesi ve diğer hükümleri ile, hususi hal mercii ve hal şekli tâyin eylemiş bulunduğu cihetle, Genel Kurulun 2 ve 7 Nisan 1964 tarihli birleşimlerindeki oylamaların muteberliği konusunda sözü edilen 180 nci madde uygulanamaz.

II - Cumhuriyet Senatosunda yetkili organ, Genel Kuruldur. Millet adına yasama yetkisini Genel Kurul kullanır. Genel Kurul kararlarının icrası, hiçbir sebep ve surette tehir edilemez. (Anayasa Mahkemesinin yetkileri şüphesiz saklıdır.)

III - Anayasa ve Adalet Komisyonu, diğer komisyonlar gibi, Cumhuriyet Senatosunun bir organıdır. Görevi, İktüzük hükümlerine göre kendisine havale edilen işleri incelemek ve incelemesi sonucunu bir raporla tesbit etmektir. Genel Kurula, Başkanlık Divanına ve diğer komisyonlara, istekleri üzerine mütalâalar da verir. Hiçbir sebep ve suretle, Genel Kurul kararlarının icrasını tehir edemez ve Genel Kurul kararları hakkında, Genel Kurul tarafından istekte bulunulmadıkça, mütalâa da serd edemez.

IV - Anayasa ve Adalet Komisyonu, çoğunluğunun 180 nci maddeden telâkki ettiği mâna bir an için doğru sayıldığı takdirde, Genel Kurul tarafından çoğunlukla alınan kararın, aleyhte oy veren bir üyenin itirazı halinde, icrasına imkân kalmaz. Halbuki, hukukî mu-

teberlik bakımından, oy birliği ile alınan kararlarla çoğunlukla alınan kararlar arasında fark gözetilemez.

V - Oylamalarda hata işlenilemez mi? Hata işlendiği takdirde bunun ıslah ve tashihi veya hata işlendiğinden şüphe edildiği takdirde bu şüphenin giderilmesi için inceleme yapılması mümkün olmayacak mı?. Elbette mümkün olacak. Ancak, İttüzüğün 6 ncı maddesine ve diğer hükümlerine göre muteriz, itirazını Başkanlık Divanına yapacak. Başkanlık Divanı bu konuda alacağı kararı Genel Kurula sunacak ve gerekirse görüşme açarak kesin kararı Genel Kurul verecek.

Anayasa ve Adalet Komisyonunu, karar vermezden önce Başkanlık Divanı isterse, Başkanlık Divanına ve karar vermezden önce Genel Kurul isterse Genel Kurula, ancak mütalâa verebilir. Genel Kurulun karara bağladığı bir konuda Genel Kurulun isteği hattâ haberi olmaksızın, bir üye veya bir grup tarafından yapılan itiraz üzerine, bu itiraz Cumhuriyet Senatosu Başkanı tarafından havale edilmiş olsa bile, mütalâa veremez.

5. Yukardaki izahattan açıkça anlaşılmaktadır ki, Anayasa ve Adalet Komisyonunun, Genel Kurulun 2 ve 7 Nisan 1964 tarihli birleşimlerdeki oylamaların muteberliği üzerinde hüküm tesisine ve Genel Kurul tarafından istek vukubulmadığına göre de mütalâa serdine yetkisi yoktur.

6. Anayasa ve Adalet Komisyonu, Genel Kurulun 2 ve 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimlerdeki oylamaların muteberliği hakkında mütalâa serdetme yetkisini haiz olsa idi, bu mütalâanın mahiyeti, Genel Kurulun gerek 2 Nisan, gerekse 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimlerdeki oylamaların muteber olduğu şekilde olmak gerekirdi. Zira;

I. 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimde açık oylamaya 81 üye iştirak etmiştir Birleşim idare eden bir Başkanvekili ile bir Kâtip üye de oya katılmamışlardır. Hazır bulunan Cumhuriyet Senatosu Başkanı da, kanunen memnu olduğu için oy kullanamamıştır. Açık oylama ancak on üye tarafından istenebileceğine ve bu konudaki, önerge muteber sayılmak suretiyle açık oylama yapıldığına göre, açık oylama isteyen önergedeki imza sahiplerinden en az onunun toplantıya katıl-

miş bulunduğunu kabul etmek gerekir. Bu takdirde de, toplantı nısa-
bı için mevcudiyeti şart olan 93 kişinin mevcut bulunduğu neticesi
hâsıl olur.

II. 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimde açık oylamaya 84 üye iştirak
etmiştir. Birleşimi idare eden Başkanvekili ile hazır bulunan Cumhu-
riyet Senatosu Başkanı da, Kanunen memnu oldukları için, oylamaya
katılmamışlardır. Açık oylama istiyen önergelerden sadece birisi na-
zara alındığı takdirde imza sahiplerinden en az on kişiyi de toplantı-
ya katılmış saymak gerekir. Bu takdirde de, toplantı nısabı için mev-
cudiyeti şart olan 93 kişinin mevcut bulunduğu neticesi hâsıl olur.

Bu izahattan da, açıkca anlaşılmaktadır ki, Genel Kurulun gerek
2 Nisan, gerekse 7 Nisan 1964 tarihli Birleşimlerindeki, oylamalar,
Anayasa ve İçtüzük hükümlerine uygun ve muteberdir.

C. Başkanınca S.Ü.
Âmil Artus

Tokat
Zihni Betil

GEÇİCİ KOMİSYON RAPORU

Cumhuriyet Senatosu

Geçici Komisyonu

15.4.1964

Esas No : 2/124

Karar No : 2

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Millet Meclisinin 3 Mart 1964 tarihli 79 ncu Birleşiminde öncelik ve ivedilikle görüşülerek açık oy ile kabul edilen «Cumhuriyet Senatosu Seçimi Kanununun» değiştirilmesine dair kanun teklifi, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tarafından 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimde alınan karara tevfikan Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu ile İçişleri Komisyonundan seçilen yedişer kişiden müteşekkil 14 kişilik Geçici Komisyonun 13 Nisan 1964 tarihinde yaptığı toplantıda, Hükümet adına Adalet ve İçişleri Bakanlıkları temsilcileri hazır oldukları halde, görüşülmüştür :

Üyelerden bâzıları 14 kişilik Geçici Komisyonun teşkili hakkında Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu tarafından 2 Nisan 1964 tarihli Birleşimde alınan karara ait oylamanın muteber olmadığı yolunda vukubulan itiraz üzerine Anayasa ve Adalet Komisyonu tarafından bu itirazın haklı görüldüğünü mütalâa eden bir rapor hazırlandığını söylemiş ve Geçici Komisyon çalışmalarının, bu rapor bir sonuca bağlandıktan sonra başlamasını teklif etmiş iseler de, diğer üyeler bu mütalâa ve teklife iştirak etmediklerinden oylamaya başvurulmuş ve çoğunlukla Geçici Komisyonun çalışmalarına başlaması kararlaştırılmıştır.

Türk seçmenleri eğiliminin, bütün seçimlerde şahsiyetleri seçmekten çok partileri seçmek yönünde olduğu açıktır. 15 Ekim 1961 Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimi de bu hali teyid etmiştir. Memle-

ketimizde, seçmen vatandaş, adayların şahsiyetlerini, nazara alarak karma liste yapmaktan çok, tüm halinde parti listelerine oy vermeyi tercih ettiği için çoğunluk sisteminin başlıca faydası olan parti listelerindeki değerlerin seçilmesi mümkün olamamaktadır. Ayrıca bu sistemin seçmen oylarının âdil bir şekilde değerlendirilmesine imkân vermediği de bir gerçektir. Böyle olunca, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin nispi çoğunluğa dayanan liste usulü ile seçilmelerini haklı gösteren sebep ortadan kalkmakta, buna karşılık bu seçimlerde partilerin aldıkları oy oranında temsil edilmemeleri önemli bir mahsur olarak göze çarpmakta ve vatandaşın adalet duygusunu sarsmaktadır. İçinde bulunduğumuz siyasi şartlar bugün her zamandan daha fazla, seçtiği siyasi parti vasıtasıyla kamu işlerinde etkisini duyurmak isteyen seçmen vatandaşın bu etkisini adaletli bir şekilde hissettirdiği inancının verilmesini gerektirmektedir.

Diğer taraftan, Cumhuriyet Senatosunun fonksiyonlarından bir de iki yılda bir üyelerinin üçte birinin yenilenmesi suretiyle, kamu oyundaki temayülleri yasama faaliyetlerine aksettirmektedir. Bu aksettirici keyfiyetinin, en sadık bir surette ancak nispi temsil sistemi ile mümkün olabileceği ise şüphesizdir.

Kaldı ki, bu suretle, Cumhuriyet Senatosu kısmî seçimleri sonucunda Cumhuriyet Senatosunun siyasi teşekkül tarzında vukubulacak değişikliklerin bir istikâmetten diğerine fazla sert ve kesin olarak vukubulması önlenmiş ve böylelikle Anayasanın 92 nci maddesinin 5, 7, 8, 9 ve 11 nci fıkralarının tatbikatında çok daha fazla kolaylık sağlanmış olacaktır. Nihayet, nispi temsil sisteminde de partilerin listelerine kıymetli şahsiyetleri seçeceklerinden şüphe etmemek gerekir. Kaldı ki, nispi temsil sistemi ile, bağımsızların parti listelerinde veya tek başlarına seçime katılmaları da önlenmiş değildir.

Milletvekili seçimlerinde mevcut olan baraj da, her ilden seçilecek Cumhuriyet Senatosu üyesi sayısının sınırlı olması dolayısıyla, D'HONT sisteminin işliyebilmesi için, Cumhuriyet Senatosu seçimlerinde kaldırılmıştır.

Komisyonumuz, bu mülâhazalarla, söz konusu kanun teklifini ve maddelerini Millet Meclisince kabul edilmiş şekli ile aynen benimsemiştir.

Öncelik ve ivedilikle görüşülmek üzere Genel Kurula sevki ricası ile Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan
Cumhurbaşkanınca S.Ü.
Â. Artus

Sözcü
Yozgat
S. Artukmaç

Kâtip
Kastamonu
Komisyonun yetkisine ve
kanunun esasına muhali-
fim
A. Nusret Tuna

Tabii Üye
E. Acuner

Tabii Üye
O. Köksal

Bursa
Muhalifim
Muhalefet şerhim ekli-
dir. Söz hakkım saklıdır.
Ş. Kayalar

Aydın
Muhalifim,
Muhalefet şerhim eklidir.
Söz hakkım saklıdır.
O. Saim Sarıgöllü

Tokat
Z. Betil

Sivas
Muhalifim
Z. Önder

Muğla
Muhalifim
H. Menteseoğlu

Ordu
E. Ayhan

Sivas
Muhalifim
Muhalefet şerhim eklidir.
R. Öğten

Uşak
K. Coşkunoğlu
Maras

Muhalifim
Şerh bağlıdır.
N. Evilya

MUHALEFET ŞERHİ

1. — Bir memleket Anayasası ne kadar mükemmel tedvin edilirse edilsin, tatbik olunan seçim sistemi milli bünyeye uygun olmadığı takdirde bu memlekette demokratik rejimde başarı sağlamak mümkün değildir.

Bu sebepledir ki seçim kanunları üzerinde hislerden, heyecanlardan ve bilhassa menfaatlerden ayrı olarak düşünmek zaruretindeyiz.

İdeal kanun Türkiye'nin gerçeklerini göz önünde tutan, halkın ihtiyaç ve arzularını en iyi temin eden kanundur.

C. Senatosunun sebebi teşekkülü, Anayasa gereğince kendisine tanınan fonksiyonunu millî menfaatlere uygun bir surette ifa edebilmesi için, onun seçimlerinde çoğunluk sisteminin tatbik edilmesinin lüzumuna kani bulunmaktayım.

Bir zaruret olmadan hukukî bir müessesenin değiştirilmesi yerinde sayılmamak icabeder. Teklif edilen kanunun gerekçesinde izah edilen sebepler ise, hiç bir zaman, halen tatbik edilen seçim sisteminin değiştirilmesini haklı gösterecek mahiyette değildir. Kaldı ki, daha iyisi şüpheli görüldüğü takdirde mevcut iyiliğe ilişilmemelidir.

2. — Tatbiki istenilen kanun Anayasamıza açıkça aykırıdır. Bu hususa matuf olan düşünce ve kanaatlerimizi kanunun Umumi Heyette müzakeresi sırasında tafsilâtiyle arz edeceğiz.

Yukarıda kısaca belirtilen ve Yüce Senatonun Genel Kurulunda izah eyliyeceğim sebeplerden ötürü, nispi temsil usulünü kabul eden kanuna muhalifim.

Şeref Kayalar

Bursa

MUHALEFET ŞERHİ

(Teklif hakkında rapor tanzim eden Geçici Komisyon)

1. Seçim usulünün denet ve yönetim usulü Yüksek Seçim Kuruluna dolayısıyla adli mahkemelerin yetkisine girmekle yetkili Komisyon Cumhuriyet Senatosunda mevcut Anayasa ve Adalet Komisyonu iken Meclisteki usulün de hilâfına İçişleri Komisyonu ile Geçici bir Komisyon talebi ve bunun İctüzük ve Anayasa hükümlerine aykırı oylama tarzı ile kurulmuş fiilî bir Komisyon olup hukukî niteliğe sahip değildir.

Bu hususta Anayasa ve Adalet Komisyonunun Genel Kurula sunulmak üzere hazırlanmış bir de raporu mevcuttur.

2. — Geçici Komisyonu bir an için hukukî nitelikte teşekkül etmiş olarak kabul edersek, kararına ve esbabı mucibesine de muhalifim. Çünkü; partilerin vasf ve mahiyetleri itibarıyla (sert) ve (yu-

muşak) partiler olarak iki kısımda mütalâa edildiği hususunda bütün dünya müellifleri mutabıktırlar.

Sert Partilere nispi seçim sisteminin vücut verdiği de kabul olunmaktadır.

Sert parti sisteminde idare etmek üzere seçilenlerin serbestisi, parti idarecilerinin tahakkümü altına girmekte ve fikir ve kanaatlerine müessir olmaktadır.

Almanya ve İtalya'da olduğu gibi diktatörlük rejimlerinin teesüsüne sebep teşkil etmiştir.

Bu sebeplerledir ki, Parlâmento üyelerine daha serbest düşünce imkânlarını bahşeden yumuşak parti sistemine elverişli bulunduğu sabit olan çoğunluk sistemi C. Senatosu Seçim Kanununda ve Anayasamızın esbabı mucibesinde belirtildiği gibi Millet Meclisi seçim sisteminden ayrı olan ekseriyet sistemi ile kabul olunmuştur.

Esbabı mucibede demokrasinin temeli farz edildiği ileri sürülen nispi sistem hakkında en yetkili ilim adamı M. Duvergeor; seçimle gelen idare edenlerin yerini parti idare heyetlerinin aldığı veya idare edenlerin seçiminin seçmenlerden partilere geçtiği (Liste usulüne dayanan nispi temsil yolu ile) an demokratik prensipler ihlâl edilmiş olur, demekle C. Senatosu Seçim Kanununun değişme sebeplerini kökünden çürütmektedir.

Yukarda mâruz ve Umumi Heyette beyan ve tafsil edeceğim sebeplerden dolayı kanuna muhalifim,

Aydın
O. S. Sarıgöllü

MUHALEFET ŞERHİ

Tokat Senatörü Sayın Zihni Betil ve arkadaşlarının, Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçimi usulünün değiştirilmesine dair kanun teklifinin; Anayasa ve Adalet ve İçişleri Komisyonlarından müteşekkil bir Geçici Komisyonda görüşülmesine mütedair tavrının; 2 Nisan 1964 ve 7 Nisan 1964 günlerindeki oylamalarında Anayasa ve İçtüzüğe

açıkça muhalefet edilerek nısap olmyan oturumlarda oylanarak, nısabın olduğu iddiasıyla Geçici Komisyonun teşkiline karar verildiği cihetle; Geçici Komisyonun teşkili mualleldir.

Bu sebeple böyle muallel bir Komisyonda ittihaz edilen karara muhalifim.

Sivas
Rifat Öçten

MUHALEFET ŞERHİ

(1964 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu üye seçimlerinin çoğunluk sisteminden nispî sisteme ifrağı hakkındaki kanun tasarısını incelemekle görevli Anayasa, Adalet ve İçişleri Geçici Karma Komisyonun 13.4.1964 tarihli mazbatasına muhalefet şerhimdir).

1. — Komisyonumuza vazife ve vücut veren 2 Nisan 1964 tarihli Genel Kurul kararının, nısap ve usul dahilinde alınmış bir karar olmadığı ve binnetice karar vafını ihraz eylemediği iddiası ile Divan Kâtiplerinden Amasya Senatörü Sayın Macit Zeren tarafından yapılan itiraz İçtüzüğü'nün 180 nci maddesine tevfikan Anayasa ve Adalet Komisyonuna tevdi edilerek filhakika bu itirazı vârit gören komisyon raporunu Genel Kurulumuza sunmuş bulunduğuna göre; Genel Kurulun bu raporu kabulü takdirinde, komisyonumuzun tasarrufları hükümsüz ve bizler de durumumuzu tâyin ve tesbit etmeden vazife görme gayretine düşmüş olacağımız ve esase nbu hususun Genel Kurulda müzakere ve neticeye bağlanması fazla bir zaman kaybını da mu-cibolmyacağı cihetle;

Mevzu mesele, Genel Kurulumuzda bir karara bağlanmadan ve komisyonumuzun hukukî durumu taayyün ve tebellür etmeden esas müzakereye geçilmesi usule uygun değildir.

2. — Dibacesi, gerekçesi ve madde metinleri ile bir küllolarak mütalâası zaruri olan Yeni Anayasamızın gerekçesinde :

a) Meclislerin ayrı seçim sistemlerine tabi tutulması tasrih edilmiş ve yine,

b) Anyasamızın geçici 10 ncu maddesi ile de Senato seçimlerini çoğunluk sistemine bağlayan mukaddem tarihli ve 304 sayılı Kanun'a atıf yapılarak mâruz hususat bir kere daha tekit ve teyidedilmiş bulunmasına göre;

Halen nispi sisteme tabi bulunan Milletvekili seçimleri gibi Senato üyeleri seçimlerinin de bu sisteme kalbi hakkındaki tehlif ve tasarı Anayasamızın metin ve ruhuna aykırı bulunmaktadır.

3. — Temsilciler Meclisinin çıkardığı Seçimlerin temel hükümleri, Milletvekili seçimleri ve Cumhuriyet Senatosu Üye Seçimi Kanununun esbabı mucibe lâyhalarında (10.3.1961 gün ve 8 sayılı Seçim Kanunu Komisyonu mazbatası) ve Meclis müzakere zabıtlarında :

Bilhassa tarafsız ve söf bir anlayışla Yeni Anayasamızın metin ve ruhuna da atıflar yapılarak Meclislerin ayrı seçim sistemlerine tabi tutulması ve Cumhuriyet Senatosu Üye Seçimlerinin çoğunluk sistemine bağlanması hakkındaki; bir tek muhalif mütalâa dahi beyan edilmeden, tereddütsüz ve ittifakla kabul olunan mazbata ve o mazbatada ileri sürülen mucip sebeplerin hiçbirisi za'fa uğramamış, bilâkis geçen kısa zamanın tatbikatı cümlesini teyit ve kuvvetle takviye eylemiş, bulunduğu cihetle işbu tasarı kabule şayan, makbul ve mâkul bir sebebe dayanmamakta ve ancak; siyasi maksatlarla daha açık bir tâbirle Cumhuriyet Halk Partisinin mer'î çoğunluk sistemi ile 1964 Haziran'ında yapılacak seçimlerde Cumhuriyet Senatosundaki âza adedini muhafaza şöyle dursun sandalyesinin asgariye düşeceği endişesi ile bugünkü nisbeti muhafaza veya azalmayı önlemek üzere alelacele bu tasarının getirildiği kanaati samimiye ve katiyesine varmış bulunuyorum.;

Bu itibarla Anayasamızın metin ve ruhuna aykırı ve hukukî msnetten âri olan işbu tasarının esasına da muhalif ve muarız bulunuyorum.

C. Senatosu Geçici Komisyon Üyesi
Maraş Senatörü
Nedim Evliya

Madde 62 — Bu madde eski Anayasamızın 26 ncı maddesinden değiştirilerek alınmıştır.

Tasarının 3 ncü maddesindeki yasama yetkisinin muhtevası ve normal olarak yasama mahiyetinde görülmeyen Meclisin bazı tabii yetkileri burada gösterilmiştir.

«Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak» tan anlaşılması gereken «kaide tasarruflar» koyma yetkisidir. Bu yetkinin saha itibariyle Anayasaya uymak şartıyla hudutsuz olduğuna, 3 ncü madde hakkındaki açıklamalarımızda işaret etmiştik.

Yasama organı maddede sözü geçen diğer yetkileri de kanunlar yapılmak yoluyla kullanacaktır. Gerçekten tasarı, her iki Meclisin bu müşterek yetkilerine ayrı ayrı iştirak edeceklerini «kanunların yapılması» başlığı altında düzenlenmiş bulunmaktadır. Bu bakımdan meselâ eski Anayasa rejimimizde Meclis kararı ile yapılan ölüm cezalarının yerine getirilmesi, yeni rejimde bir kanun konusu haline getirilmektedir.

Görülüyor ki, 62 ncı madde iki çeşit kanun anlamını ihtiva etmektedir. Gerçekten «kanun koymak» ibaresinden maddî mânada kanun kastedilmekte, diğerlerinde ise şeklî mânada kanun bahis konusu olmaktadır. T.B.M.M. nin bu gibi tasarruflarının kanun şekline bürünmesi, her iki Meclisin yetkilerini müştereken kullanabilmesini ve bu yolla kazâî murakabenin sağlanmasını istihdaf etmektedir.

Şu halde, Meclisler vatandaşlar için riayeti mecburi tasarrufları karar şeklinde yapamıyacaklardır. Kararlar birlikte toplantılar hariç — Meclislerin kendi işlerine ve yürütme organı ile münasebetlerine taallûk etmektedir.

Birleşik toplantılarda, görüşülecek olan konuların ise karar mahiyetinde olacağı tabiidir. Fakat dikkat edilecek olursa bu kararlar ya mahiyeti icabı kazâî murakabeye tâbi olmıyan (savaş hallinin ilânı) veya bir kazâî kovuşturmaya başlangıç teşkil eden (Yüce Divana sevk) gibi kararlardır.

Eski Anayasanın 26 ncı maddesinde mevcut olup da yeni tasarıya alınmayan hususlar şunlardır.

Kanunların tefsiri: Kanunun resmî tefsiri, normal olarak yargı yetkisine giren bir husustur. Tamamiyle bağımsız bir hale getirilmiş bulunan yargının teşriî bir tefsirle bağlanabilmesi düşünülemez. Yasama, eğer çıkardığı kanunun maksadını karşılamadığını da, mahkemelerin tatbikatı sebebiyle görürse, bu kanun isteği muhtevayı taşıyor demektir. Bu takdirde yapılacak şey kanunu değiştirmekten ibarettir. Yürütme organı ise, anlamında tereddüde düştüğü bir kanun hakkında Danıştayın düşüncesini istemek imkânına sahiptir.

Bu bakımdan, modern hukuk anlayışla bağdaşmayan tefsir yetkisi tasarıya alınmamıştır. Kanun yapma yetkisi mutlak olarak mevcut olduğuna göre, teşriî tefsir müessesesinin kaldırılması, Meclislerin yetkilerinde bir eksiltme sayılmamak gerekir.

İnhisar ve malî taahhüdü mutazammın mukavelât ve imtiyazaat: Eski Anayasamızın bu hükmü genel anlamda anlaşılacak olursa hemen bütün idarî mukaveleleri içine almaktadır. Halbuki bu mukavelelerin gerek sayısı gerek mahiyeti, T.B.M.M. ce yapılmalarına imkânsız kılmaktadır. Bu mukavelelerin malî teminat veya vergi muafiyeti gibi hususiyetler arz etmesi halinde ise, bu hususiyetlerin kanun prosedürünü zaruri kıldığı izahtan varestedir. Bu sebeplerle 62 nci maddede «Mukavelât ve imtiyazat» hükmünün muhafazasına lüzum görülmemiştir.

Cezaların tahfif ve tahvili, tahkikat ve mücazâtı kanuniyenin tecili: T.B.M.M. nin özel af yetkisi olduğuna göre tahfif ve tahvilden ayrıca bahsetmeye lüzum görülmemiştir. Tahkikat ve mücazâtın tecili ise tamamiyle mahkemelerin yetkisi için buulduğundan yargının bağımsızlığı sebebiyle kaldırılmıştır.

Cümle: «Yetkilerindedir» kelimesi ile bağlanmakta, B.M.M. nin yetkilerinin sadece bunlardan ibaret olmadığına işaret edilmektedir. Gerçekten yasama yetkisi genel ve ilkel olduğundan, sahası da genel ve ilkeldir.

Madde 69, 70, 71, 72 — Bu maddeler ile yeni kurulan Cumhuriyet Meclisinin terekküp tarzı tespit edilmektedir. Bu münasebetle Cumhuriyet Meclisinin mahiyeti ve fonksiyonu etrafında biraz durmak iktiza edecektir. Çünkü, terekküp tarzı bu fonksiyonu muvacehesinde tanzim edilecektir.

Hemen işaret edelim ki, demokratik ve kamu oyuna dayanan bir rejimde, bir sınıfın veya zümrenin ayrı bir telsile sahip olmasına, ve genel oydan gelen veya genel oyun tasvibini kazanmış siyasî tercihlerin karşısına başka bir siyasî tercihin konulmasına imkân yoktur. Anayasanın egemenliğin kullanılmasına veya Devlet idaresine, bir sınıf veya zümrenin bu sınıfla iştirakini meneden 3 nci maddesi bunu âmir bulunmaktadır.

Bu sebeple İstanbul tasarısının zümre ve korparosyon esasına dayanan 2 nci Meclisi kabul edilmemiştir.

Demokratik bir rejimde kanaatimizce ikinci Meclise düşen vazifeler şöylece sıralanabilir:

a) Kamu oyunun istikâmetleri muayyen zamanlarda ve siyasî partiler kanalı ile tecelli ettiğine göre bizzarure global olmakta ve nüanslar kaybolmaktadır. Vatandaşlar kendi kanaatlarına uyarak partiye oy vermekten çok, kanaatlarına en yaklaşık partiye oy vermektedirler. Bu bizzarure kamu oyunun istikâmetlerini basite irca etmektedir. Şüphe yokki, hükümet fonksiyonunun işilyebilmesi bu basitleştirmeyi zaruri kılmaktadır. Ancak, modern parlâmenter rejimin gerektirdiği parti disiplininin daha az sert işlediği ve seçimde parti — seçmen ayniyetinin mutlaklığını kısmen tadl eden temsilci seçmen münasebetine de, yer vermenin faydalı olduğu düşünülebilir.

Millet Meclisinden farklı bir seçim sistemi ile seçilen ve kamu oyunun istikâmetlerini daha nüanse hale getiren Cumhuriyet Meclisi bu faydayı sağlayacaktır.

Bu nüansların da kamu oyundan gelmesi izahatımıza göre şart bulunduğuna göre, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin de genel olması kuzumu kolayca anlaşılır.

Binaenaleyh, genel seçimlerle Mecliste tecelli eden global siyasî tercih ve istikâmetleri temelinden değiştirmeden, gereken nüansların dikkat nazarına alınması veya bunlara dikkatin çekilmesi ikinci Meclisin görevlerinden olabilir.

b) Modern demokrasilerde siyasî tercihlerin ve kararların oluşunu, mümkün olan ölçüde, geniş ve alenî tartışmaya tâbi tutmak, seçmen önünde iktidarların sorumluluğunun esasıdır. Bu tartışma ve aleniyet Devlet bünyesi dışında, basın ve sair hürriyetler fikir yuvaları tarafından sağlanır. Devlet bünyesinde böyle bir tartışmayı daha vâzih bir hale getirmek için, hükümet faaliyetlerinin — kanun yapmak da böyle bir faaliyettir — bir başka organ önünde de devam ettirilmesi şüphesiz faydalı olacaktır.

Böyle bir tartışmayı yapacak şahısların, mizaçlarının veya seviyelerinin diğer Meclistekinden farklı olması tartışmaya muhtemelen yeni unsurlar getirecektir.

c) Bu tartışmanın kanunlara ve bircümle Hükümet faaliyetlerine teknik mükemmeliyet getirebileceği de düşünülebilir. Bu bakımdan seçim cilvelerinin dışarda bırakabileceği uzmanların böyle bir Meclise faydalı olabileceği gözden uzak tutulmamalıdır.

Yukarda sayılan hususiyetler ve faydalar nazara alınarak şu esaslar kabul edilmiştir :

1 — Genel olarak Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin esas itibarıyla genel oy dayanması kabul edilmiştir.

2 — Seçileceklere makul ölçüde bir farklılık husule getirmek için 40 yaş ve yüksek öğrenim kaydı konulmuştur.

3 — Temsil müessesesindeki basite irca etme temayülünü kısmen tadil etmek ve beşerî münasları belirtmek bakımından adayın şahsiyetine daha fazla yer verecek seçim sisteminin uygulanmasına imkân verecek bir üye sayısı tespit edilmiştir. Gerçekten seçim çevrelerinde daha az sayıda aday olacağından seçmenlerin şahıslar bakımından tercihlerinde daha fazla imkâna sahip olacakları bedihidir.

Bu bakımdan seçimde, şahsiyetin ehemmiyeti bir rol oynadığı Cumhuriyet Meclisi üyesi, parti disiplini bakımından daha fazla serbestliğe sahip olacaktır.

Ayrıca 150 kişili kbir Meclisin havasının daha sükunetli ve serinkanlı olacağı da düşünülmelidir. Fazla kalabalık Meclislerin çok farklı bir haleti ruhiyesi olduğuna müellifler de işaret etmişlerdir.

4 — Meclisin uzmanlık bakımından zenginleşmesini sağlamak bakımından Cumhurbaşkanına Meclisin teşekkülünü değiştirmeyecek bir ölçüde üye ataması hakkı sağlanmıştır. Ancak uzmanlık zarruri olarak diplomaya bağılı olmayacağına göre bu şart konulmuştur.

5 — Eski Cumhurbaşkanının Cumhuriyet Meclisinde yer alması iki sebebe dayanmaktadır: Bir kere uzun seneler Devletin başında bulunmuş olan şahsın, bilgi ve tecrübenin verdiği olgunlukla Meclisten beklenen faydaları çoğaltacağı düşünülmüştür. Ayrıca eski Cumhurbaşkanını siyasî endişelerin dışına çıkarmak ve kendisine edebî bir şeref yeri temin edilmek istenmiştir.

6 — Süre olarak kabul edilmiş olan 6 yıl üyeleri sık sık seçim endişeleri ile karşı karşıya bırakmamak içindir.

Cumhuriyet Meclisinin fonksiyonlarından başlıcası kamu oyunun nünaslarına ve değişmelerine hükümetin dikkatini çekmek olduğuna göre iki senede bir kısmî yenilenmenin bu gayeyi gerçekleştireceği düşünülmüştür.

03 SA 7713

ULB Halle
000 280 720

3/1

Fiati : 5 Lira

